

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Specifika účtování a vykazování rezerv

Specifics of the Accounting and Reporting of Reserves

Student: Iva Patáčiková, DiS.

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Veronika Křelinová

Ostrava 2011

Čestné prohlášení

Čestně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci „Specifika účtování a vykazování rezerv“ vypracovala samostatně pod vedením Ing. Veroniky Křelinové a uvedla v ní všechny použité podklady a literární zdroje.

V Ostravě 26. 4. 2011

podpis

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat Ing. Veronice Křelinové za její odborné vedení, cenné připomínky a rady, které mi poskytla a kterými přispěla k vypracování této bakalářské práce.

Obsah

1 ÚVOD	1
2 REZERVY PODLE ČESKÉ LEGISLATIVY	2
2.1 Obecná charakteristika rezerv	2
2.2 Dělení rezerv	4
2.3 Zákonné rezervy	5
2.3.1 Bankovní rezervy	5
2.3.2 Rezervy v pojišťovnictví	6
2.3.3 Rezervy na opravu hmotného majetku	7
2.3.4 Rezervy na pěstební činnost	10
2.3.5 Ostatní rezervy	11
2.4 Účetní rezervy	12
2.4.1 Rezerva na rizika a ztráty	12
2.4.2 Rezerva na daň z příjmů	13
2.4.3 Rezerva na důchody a podobné závazky	13
2.4.4 Rezerva na restrukturalizaci	14
2.5 Rezervy v účetních výkazech	14
2.6 Účtování o rezervách	15
3 REZERVY PODLE MEZINÁRODNÍCH ÚČETNÍCH STANDARDŮ	18
3.1 Mezinárodní harmonizace účetnictví a účetního výkaznictví	19
3.2 IAS 37 – Rezervy, podmíněná aktiva a podmíněné závazky	21
3.2.1 Vykazování rezerv	23
3.2.2 Oceňování rezerv	25
3.2.3 Náhrady	26
3.2.4 Použití a úpravy rezerv	27
3.2.5 Aplikace pravidel uznání a oceňování	27
3.2.6 Zveřejnění	28
3.3 Účetní zachycení rezerv	28
4 KOMPARACE OBOU ÚPRAV A PŘÍPADOVÉ STUDIE	30
4.1 Komparace IAS/IFRS s českou legislativou	30
4.2 Případové studie	31
4.2.1 Zákonné rezervy (daňové)	31
4.2.1.1 Rezerva na opravu hmotného majetku	31

4.2.1.2 Rezerva na pěstební činnost	33
4.2.2 Účetní rezervy (nedaňové)	34
4.2.2.1 Rezerva na záruční opravy výrobků	34
4.2.2.2 Rezerva na daň z příjmů	39
4.2.2.3 Rezerva na restrukturalizaci	41
5 ZÁVĚR	44
Seznam použité literatury	46

1 ÚVOD

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou účtování rezerv jak z pohledu české právní úpravy, tak i z pohledu Mezinárodních standardů účetního výkaznictví IAS/IFRS. V České republice se účetní legislativa přibližuje k IAS/IFRS, ale stále existují ve vykazování podstatné rozdíly. Systém účetnictví a účetního výkaznictví založený pouze na národní legislativě příslušného státu nemůže poskytovat informace v podobě, která by byla srozumitelná všem potenciálním uživatelům. Proto z hlediska účetnictví probíhá celosvětová harmonizace účetních systémů.

V dnešní době se každý podnikatelský subjekt snaží využívat dostupné prostředky k zajištění plnění svých závazků. Jedním z prostředků je také možnost tvorby rezervy. O tvorbě rezerv rozhoduje většinou samotné vedení podniku. Rezervami se v České republice zabývá Český účetní standard pro podnikatele č. 004 Rezervy a podle IAS/IFRS řeší problematiku rezerv standard IAS 37 Rezervy, podmíněná aktiva a podmíněné závazky.

Cílem bakalářské práce je vymezení obsahu rezerv podle české legislativy a přiblížení vykazování rezerv podle Mezinárodních standardů účetního výkaznictví. Předmětem této práce je také komparace obou úprav a praktická aplikace získaných poznatků na konkrétních příkladech, zaúčtování tvorby a čerpání jednotlivých rezerv a zdůraznění jejich vlivu na základ daně.

První část práce teoreticky vymezuje tvorbu rezerv podle české legislativy, blíže charakterizuje a rozděluje rezervy na zákonné a účetní, konkrétní druhy více specifikuje, nastiňuje způsob účtování rezerv a také jejich zachycení v účetních výkazech. V dalším bodě je vysvětlena harmonizace účetnictví a přiblížen standard IAS 37.

Praktická část se zabývá řešením příkladů o účtování vybraných rezerv, které jsou sestaveny v souladu s českou úpravou a v souladu s IAS 37. Je zde zároveň uveden rozdíl v jejich vykazování, vliv na výsledek hospodaření a na daňovou povinnost.

2 REZERVY PODLE ČESKÉ LEGISLATIVY

Český účetní systém je upravován Ministerstvem financí ČR, které se jej snaží harmonizovat s účetními směrnici Evropské unie (dále jen EU) a přiblížit se k Mezinárodním standardům finančního výkaznictví (IFRS). Do české legislativy se tak stále více promítá legislativa nadnárodní.

Problematiku rezerv v České republice upravují zejména:

- zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZoÚ), spolu s vyhláškou č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení tohoto zákona, pro účetní jednotky, které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví, ve znění pozdějších předpisů (dále jen Vyhláška č. 500),
- vyhláška č. 410/2009 Sb., kterou se provádí také některá ustanovení ZoÚ, ve znění pozdějších předpisů, pro některé vybrané účetní jednotky (dále jen Vyhláška č. 410),
- zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZoR),
- české účetní standardy, z nich především Český účetní standard pro podnikatele č. 004 – Rezervy (dále jen ČÚS č. 004),
- dále se rezervami zabývají i jiné zákony, např. zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů (dále jen ZDP), aj.

2.1 Obecná charakteristika rezerv

Pojem rezerva vysvětluje česká legislativa v § 67 odst. 1 Vyhlášky č. 410:

„Rezervy jsou určeny k pokrytí budoucích závazků nebo výdajů podle § 26 zákona, u nichž je znám účel, je pravděpodobné, že nastanou, avšak zpravidla není jistá částka nebo datum, k němuž vzniknou, s výjimkou podmíněných závazků a dalších podmíněných pasív.“ [11, s. 6882]

Rezervy jsou dlouhodobé cizí zdroje krytí majetku podniku, které se tvoří za účelem krytí očekávaných výdajů, které v budoucnu nepříznivě ovlivní výsledek hospodaření. Podnik si zahrnuje do nákladů částku (rezervu) v průběhu několika účetních období před očekávaným výdajem. Rezervy tedy představují budoucí závazek za provedení určitých výkonů, např. oprav dlouhodobého hmotného majetku. Za dlouhodobé zdroje jsou rezervy považovány proto, že se podle předpisů tvoří na dobu delší než jeden rok, z čehož vyplývá, že není dovoleno vytvořit v běžném roce rezervu a v následujícím roce ji čerpat. Vytvářet a následně čerpat rezervu účetní jednotka může, není to však její povinnost. Je na jejím vlastním uvážení, na které budoucí náklady se rozhodne rezervu vytvářet. [7]

Tvorba rezerv (jejich výše, způsob vytváření a používání) je účetní jednotkou upravena ve vnitřním předpisu. Při inventarizaci (na konci účetního období) se posuzuje účel a přiměřenost výše rezerv. Jestliže již pominul účel, pro který byla rezerva tvořena, rozpustí účetní jednotka tuto rezervu v plné výši. Pokud již výše vytvořené rezervy není adekvátní, upraví se směrem nahoru popř. dolů. V případě, že je rezerva tvořena v cizí měně, je třeba její výši aktualizovat i s ohledem na změnu kurzu. [2] V tomto případě však vzniklý rozdíl bude vykazován jako změna výše rezervy, nikoliv jako kurzový rozdíl. Na konci účetního období se zůstatky rezerv převádějí do následujícího účetního období a jejich zůstatek může být vždy jen pasivní. Rezervy není možné používat k úpravám výše ocenění aktiv, protože tyto nesnižují hodnotu majetku, nýbrž zvyšují hodnotu závazků. Rezervu lze čerpat vždy pouze na účel, na který byla tvořena, a to maximálně do její plné výše.

Co se týká oceňování rezerv, české účetní předpisy (dále jen ČÚP) otázku ocenění rezerv nijak zvlášť neřeší. Pouze můžeme najít zmínku v ZoÚ § 25 odst. 3, kde je vymezeno oceňování rezerv. Podle tohoto zákona zahrnuje účetní jednotka při oceňování ke konci rozvahového dne jen zisky, které byly dosaženy, a bere v úvahu také všechna předvídatelná rizika a možné ztráty, které se týkají majetku a závazků a jsou jim do okamžiku sestavení účetní závěrky známy.

Obecně se dá říci, že rozhodnutí o tvorbě rezervy je spíše záležitostí ekonomického řízení, než pouhou účetní operací. Pokud se účetní jednotka pro tvorbu rezervy na budoucí nepříznivé události nerozhodne, můžou se očekávaná

budoucí rizika zohlednit i jinak než vytvořením rezervy, a to např. uvedením příslušné skutečnosti v příloze účetní závěrky. Pokud ale předmětná událost nastane, jsou nám známy budoucí náklady a jde přitom o významnou částku, je vytvoření rezervy velmi vhodné.

2.2 Dělení rezerv

Rezervy je možné třídit z různých hledisek. Můžeme rozlišovat rezervy:

1. podle jejich určení na:

- a) obecné (např. na rizika či ztráty z podnikání),
 - b) účelové (např. na opravy dlouhodobého hmotného majetku).
- Obecné rezervy mají obecnější charakter a tvoří se při existenci rizik, které mohou v budoucnu vést ke vzniku výdajů.
 - Účelové rezervy se vztahují k určitému majetku, u kterého lze předpokládat v budoucnu vznik velkých výdajů, které by mohly podstatným způsobem změnit výsledek hospodaření (dále jen VH).

2. podle vztahu k dani z příjmů (tedy daňového dopadu) na:

- a) zákonné rezervy (daňové),
 - b) účetní rezervy (nedaňové).
- Zákonné rezervy jsou daňově uznatelným nákladem, jehož tvorba a použití jsou stanoveny zvláštním zákonem a zohledněny ZDP.
 - Účetní rezervy jsou daňově neuznatelným nákladem a rozhoduje o něm sama účetní jednotka. Účetní rezervy jsou tvořené na jiné účely, než které stanoví ZoR. Jejich tvorba je účetním nákladem, ale není daňově uznatelnou položkou z hlediska daně z příjmů. Tvorba ani zúčtování účetních rezerv nemají vliv na daňový základ.

2.3 Zákonné rezervy

Rezervami, které jsou výdajem (nákladem) vynaloženým na dosažení, zajištění a udržení příjmů, se podle ZoR rozumí:

- bankovní rezervy (§ 5 ZoR),
- rezervy v pojišťovnictví (§ 6 ZoR),
- rezervy na opravu hmotného majetku (§ 7 ZoR),
- rezervy na pěstební činnost (§ 9 ZoR),
- ostatní rezervy (§ 10 ZoR).

V ZoR jsou také stanoveny podmínky pro vytváření jednotlivých rezerv (viz níže). [9] *„Dalšími zákony, které umožňují tvořit tzv. zákonné rezervy, jsou např. zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech, zákon č. 18/1997 Sb., atomový zákon, a zákon č. 44/1988 Sb., horní zákon.“* [5, s. 96]

2.3.1 Bankovní rezervy

Bankovní rezervy se týkají pouze subjektů zabývajících se bankovní činností podle zákona č. 21/1991 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů. Banky mohou ve zdaňovacím období vytvářet rezervy, které slouží ke krytí ztrát a souvisejí s poskytováním bankovních záruk za úvěry.

„Bankovní zárukou se pro účely tvorby rezerv rozumí bankovní záruka, která byla poskytnuta subjektu se sídlem nebo bydlištěm na území členského státu Evropské unie v případě, bude-li použito pro její sjednání a poskytnutí právo státu, který je členem Evropské unie.“ [9, s. 521]

Výše tvorby těchto rezerv za zdaňovací období nesmí být vyšší než 2% průměrného stavu poskytnutých bankovních záruk za úvěry poskytnuté bankami. Pokud však banka prokáže na základě údajů obchodní dokumentace a účetnictví odůvodněnost vyšší tvorby rezerv, než je uvedeno výše, může správce daně na základě žádosti banky tvorbu rezerv uznat v takto prokázané výši. [9]

2.3.2 Rezervy v pojišťovnictví

Rezervy v pojišťovnictví se vztahují na subjekty zabývající se pojišťovací nebo zajišťovací činností. Podle ZoR se pro účely zjištění základu daně uznává tvorba technických rezerv, která je výdajem na dosažení, zajištění a udržení příjmů, a to:

- a) z technických rezerv na neživotní pojištění (např. rezervy na nezasloužené pojistné, rezervy na pojistná plnění, rezervy na prémie a slevy a další),
- b) z technických rezerv na životní pojištění (např. rezervy na nezasloužené pojistné, rezervy pojistného životních pojištění, a další). [9]

Rezerva pojistného neživotních pojištění se vytváří k pojistným odvětvím, které pojistné stanovují podle vstupního věku (tj. rozdílu mezi kalendářním rokem počátku pojištění a kalendářním rokem narození pojištěného) a pohlaví pojištěného. Výše rezervy pojistného neživotních pojištění se vypočítá podle zákona č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví (dále jen zákona o pojišťovnictví), § 68 odst. 3. Výpočet se provede pojistně matematickými metodami za použití stejných statistických dat a stejných pojistně technických parametrů jako při stanovení pojistného.

Základní podmínky pro tvorbu a výpočet technických rezerv v životním pojištění upravuje § 59 zákona o pojišťovnictví. Při určení výše technických rezerv v životním pojištění postupuje pojišťovna podle těchto zásad:

- výpočet výše technických rezerv musí být proveden pomocí dostatečně opatrného prospektivního pojistně matematického ohodnocení, při kterém se zohlední všechny budoucí závazky, které jsou stanoveny smluvními pojistnými podmínkami pro každou jednotlivou pojistnou smlouvu, včetně
 1. všech plnění včetně plnění souvisejících s odkupem pojištění garantovaných pojistnou smlouvou,
 2. premií, na které vznikl kolektivní nebo individuální nárok, bez ohledu na to, jak jsou tyto prémie charakterizovány,
 3. všech možností, které má pojistník v souladu s podmínkami pojistné smlouvy, dále včetně nákladů a provizí,při současném zohlednění budoucího splatného pojistného.

- metoda výpočtu výše technických rezerv musí být obezřetná i k metodě ohodnocení aktiv, která jsou kryta touto rezervou, zejména nesmí v důsledku jejího použití docházet k nadhodnocení aktiv,
- její výše se vypočítává pro každou pojistnou smlouvu zvlášť,
- metoda výpočtu výše technických rezerv nesmí být libovolně a neodůvodněně měněna. [18]

2.3.3 Rezervy na opravu hmotného majetku

Již podle názvu je jasné, že se tyto rezervy vytváří k hmotnému majetku. Přitom ale musí jít o majetek, který je používán k dosahování zdanitelných příjmů.

Hmotným majetkem se rozumí samostatné movité věci, popřípadě soubory věcí se samostatným technicko-ekonomickým určením, jejichž vstupní cena je vyšší než 40 000 Kč a doba použitelnosti majetku je delší než jeden rok.

Opravou se, podle § 55 Vyhlášky č. 500, odstraňují účinky částečného fyzického opotřebení nebo poškození, za účelem uvedení do předchozího nebo provozuschopného stavu.

V praxi bývá tato rezerva nejčastěji využívanou zákonnou rezervou. Aby byla tvorba rezervy nákladem na dosažení, zajištění a udržení příjmů, musí být doba odpisování příslušného majetku stanovena v ZDP na pět let a více (viz Tab. č. 1). Tuto rezervu vytvářejí poplatníci daně z příjmů, kteří:

- a) mají k hmotnému majetku vlastnické právo nebo jsou organizační složkou státu či státní organizací příslušnou hospodařit s majetkem státu,
- b) jsou nájemci hmotného majetku na základě smlouvy o nájmu podniku a k opravám najatého majetku jsou smluvně písemně vázáni,
- c) procházejí reorganizací nebo oddlužením a jejich vlastnické právo k hmotnému majetku nebylo průběhem insolvenčního řízení dotknuto.

Rezerva se nevytváří v případech hmotného majetku:

- a) který je určený k likvidaci,
- b) u něhož jde o opravy v důsledku škody, nepředvídané či nahodilé události,
- c) jehož opravy se pravidelně opakují každý rok,
- d) k němuž má vlastnické právo poplatník, vůči jehož majetku trvají účinky prohlášení konkursu.

Rezerva na opravu hmotného majetku se tvoří postupně, přičemž doba a celková výše rezervy se odvíjí podle toho, jaký majetek bude předmětem opravy a jaký bude její charakter. V praxi se účetní jednotka neobejde bez výchozího rozpočtu opravy nebo alespoň kvalifikovaného odhadu nákladů. Prokázání celkové výše rezervy je však pouze na poplatníkovi, přičemž odhad nákladů na opravu by měl co nejvíce korespondovat s později skutečně realizovanými náklady na opravu, aby se vyloučilo účelové nadhodnocení odhadu. [14]

Tvorba rezervy probíhá rovnoměrně. Vyčíslení skutečné výše rezervy ve zdaňovacím období provede poplatník tak, že vydělí rozpočet nákladů na opravu počtem zdaňovacích období, která uplynou od zahájení tvorby rezervy do předpokládaného termínu zahájení opravy.

$$\text{roční výše tvořené rezervy} = \frac{\text{rozpočtovaná částka}}{\text{délka období}}$$

Vzorec 1 - Výpočet roční výše tvorby rezervy.

Do počtu zdaňovacích období rozhodných pro účely výpočtu výše rezervy se zahrnuje zdaňovací období, kdy dojde k zahájení tvorby rezervy, ale nezahrnuje se předpokládané zdaňovací období, kdy dojde k zahájení opravy.

Další možností je vytvoření rezervy tzv. výkonovým způsobem. Jedná se o vytvoření rezervy ve vztahu k objemu výkonu v technických jednotkách. Tento způsob se v praxi využívá např. u strojů, u kterých přesně evidujeme jejich výkony. Výše rezervy pro jedno zdaňovací období se vypočítá jako součin podílu rozpočtu

nákladů na opravu na jednotku předpokládaného objemu výkonu a objemu skutečných výkonů za zdaňovací období.

$$\text{roční tvorba rezervy} = \frac{\text{náklady na opravu}}{\text{předpokládaný objem výkonů do opravy}} \times \text{skutečný objem výkonů v daném zdaň. období}$$

Vzorec 2 - Výpočet roční výše tvorby rezervy výkonovým způsobem.

Rezerva musí být tvořena minimálně 2 zdaňovací období. Maximální výše tvorby rezervy na opravu hmotného majetku se řídí podle ZDP, konkrétně podle odpisových skupin, ve kterých je majetek zařazen pro účely odpisování. [9]

odpisová skupina HM	max. délka tvorby rezervy
1. odpisová skupina	nelze tvořit rezervu
2. odpisová skupina	3 zdaňovací období
3. odpisová skupina	6 zdaňovacích období
4. odpisová skupina	8 zdaňovacích období
5. a 6. odpisová skupina	10 zdaňovacích období

Tab. č. 1 - Maximální doba tvorby rezervy na opravu hmotného majetku.

Pro rezervy, které se začaly tvořit za zdaňovací období roku 2009, vznikla nová podmínka týkající se finančního krytí rezervy na opravy hmotného majetku. Tvorba této rezervy je daňově uznatelným nákladem v případě, že:

- peněžní prostředky budou ve výši rezervy za zdaňovací období převedeny na samostatný účet v bance, která sídlí na území členského státu EU,
- tento účet je veden v českých korunách nebo eurech a je určen výhradně pro ukládání prostředků rezerv.

Tyto peněžní prostředky musí být na účet převedeny nejpozději do termínu pro podání daňového přiznání za příslušné zdaňovací období, jinak se rezerva v následujícím zdaňovacím období zruší. Opravu hmotného majetku je nutné uskutečnit v naplánovaném zdaňovacím období, příp. v následujícím období. Nebude-li však oprava zahájena nebo rezerva vyčerpána v následujícím zdaňovacím

období, rezerva se v tomto zdaňovacím období zruší. Rezerva nebo její zůstatek se zruší i tehdy, pokud není vyčerpána nejpozději ve zdaňovacím období, které následuje po zdaňovacím období, ve kterém byla oprava zahájena. [5]

Rezervy se v účetnictví musí dokládat:

- plánem oprav,
- rozpočtem nákladů na opravy,
- vnitřní směrnicí o tvorbě a použití rezerv,
- inventarizační kartou rezervy.

Věcným důvodem tohoto dokladování je hlavně požadavek přehlednosti a prokazatelnosti (mimo jiné i vůči správci daně).

2.3.4 Rezervy na pěstební činnost

„Za pěstební činnost se podle § 9 odst. 1 ZoR rozumí obnova lesa a veškeré výchovné činnosti prováděné v porostech do čtyřiceti let jejich věku, ochrana lesa a opatření k obnově porostů s nevhodnou nebo náhradní dřevinnou skladbou. Rezervu lze tvořit a čerpat jen na výkony uvedené v příloze ZoR.“ [9, s. 525]

Rezervu na pěstební činnost, která je nákladem na dosažení, zajištění a udržení příjmů, mohou vytvářet ti poplatníci daně z příjmů, kteří jsou povinni podle § 31 zákona č. 289/1995 Sb. o lesích, provádět obnovu, ochranu a výchovu lesních porostů (zajistit lesní porost). Jejím smyslem je neodebrat těmto poplatníkům v okamžiku realizace výnosů (v okamžiku těžby dřeva) zdaněním prostředky, které by jim následně chyběly při provádění pěstebních prací v novém porostu. Pomocí rezervy na pěstební činnost lze tedy odložit zdanění jednorázových tržeb na dobu realizace průběžných nákladů spojených s pěstební činností, což znamená zachování finančních zdrojů do dalších let. [16]

Rezerva na pěstební činnost se vytváří ve výši předpokládaných nákladů potřebných k vypěstování nového lesního porostu. Rozpočet rezervy se kalkuluje podle výše vytěženého objemu dřevní hmoty v m³. Rezerva se čerpá při realizaci pěstebních prací a zruší se při nedodržení rozpočtu práce. [9]

2.3.5 Ostatní rezervy

Podle § 10 ZoR se pro účely zjištění základu daně z příjmů uznávají jako daňové výdaje následující rezervy:

- a) rezerva na odbahnění rybníka,
 - Odbahněním se rozumí odstraňování nánosů ze dna rybníka způsobených erozí okolních pozemků. Tato rezerva může být tvořena maximálně 10 po sobě jdoucích zdaňovacích období a pro způsob její tvorby, stanovení výše a čerpání se použijí obdobně ustanovení pro tvorbu rezervy na opravy hmotného majetku.
- b) rezerva finančních prostředků na sanaci pozemků dotčených těžbou,
 - Podle § 31 zákona č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství (dále jen horní zákon), je organizace povinna vytvářet rezervu finančních prostředků k zajištění sanace (obsahuje i rekultivace) všech pozemků dotčených těžbou. Za sanaci se považuje odstranění škod na krajině komplexní úpravou území. Výše rezervy musí odpovídat potřebám sanace pozemků dotčených dobýváním.
- c) rezerva na vypořádání důlních škod,
 - Podle § 37a horního zákona je organizace povinna vytvářet rezervu finančních prostředků k vypořádání důlních škod. Výše rezervy musí odpovídat potřebám na vypořádání důlních škod v časovém průběhu podle jejich vzniku. Vytváření a čerpání těchto rezerv podléhá schválení příslušným obvodním báňským úřadem. Žádost organizace o čerpání z rezervy musí být doložena výčtem důlních škod, odhadem nákladů na jejich odstranění a časovým průběhem vynakládání prostředků na odstranění důlních škod. [17]
- d) rezervy, u kterých zvláštní zákon stanoví, že jde o daňový výdaj.

Pro ostatní rezervy i pro rezervy na pěstební činnost platí stejná pravidla o ukládání peněžních prostředků na samostatný účet v bance jako pro rezervy na opravu hmotného majetku. [9]

2.4 Účetní rezervy

Účetní rezervy jsou rezervy, které nejsou daňově uznatelným nákladem, jsou vymezeny v ZoÚ a tvoří se na základě rozhodnutí účetní jednotky. Vytvořené rezervy vstupují do rozvahy a ovlivňují výsledek hospodaření. Jsou tedy připočitatelnou položkou – to znamená, že se nejedná o výdaj na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Účetní rezervy se sestavují nejčastěji ke konci rozvahového dne a jejich tvorbu účetní jednotka upraví v rámci svého vnitřního předpisu.

Jednotlivé účetní rezervy jsou zmíněny v ZoÚ v § 26 odst. 3 a charakterizovány v následujícím textu. Jsou to:

- a) rezerva na rizika a ztráty,
- b) rezerva na daň z příjmů,
- c) rezerva na důchody a podobné závazky,
- d) rezerva na restrukturalizaci.

Rezervami se dále rozumí technické rezervy nebo jiné rezervy podle zvláštních právních předpisů. [10]

2.4.1 Rezerva na rizika a ztráty

Tyto rezervy účetní jednotka vytváří na základě aktuálních odhadů a předpokladů budoucích rizik nebo ztrát z podnikání. Rezervy se vytvářejí zvlášť na konkrétní případy rizik nebo ztrát, protože pokud účetní jednotka předem ví, na co přesně rezervu vytváří, dokáže předem odhadnout, jak velkou rezervu má vytvořit.

Rezervy na rizika a ztráty nejsou blíže upraveny v žádném právním předpisu, a proto je jejich tvorba výhradně na účetní jednotce. Výše rezervy by tedy měla vycházet z vývoje v předchozích letech, zkušeností z minulých let, popř. ze statistického šetření a stanoví se obvykle procentem z příslušné základny. V případě, že takovéto zkušenosti nejsou, měla by být použita věrohodná kalkulace pro vypočtení rezervy.

Příkladem rezerv na rizika a ztráty jsou:

- rezervy na poskytované záruční opravy (reklamace),
- rezervy na hrozící penále a pokuty,
- rezervy na možné výdaje vyplývající z ručení za závazky někoho jiného,
- rezervy na rizika z probíhajících soudních sporů,
- rezervy na ztráty vyplývající z uzavření nevýhodných smluv. [12]

2.4.2 Rezerva na daň z příjmů

Rezervu na daň z příjmů tvoří účetní jednotky v případě, kdy okamžik sestavení účetní závěrky předchází okamžiku sestavení řádného daňového přiznání, a daňovou povinnost můžeme jen odhadovat. To znamená, že účetní jednotka uzavře účetní knihy a do nákladů zahrne výši daňové povinnosti, kterou odhaduje. V následujícím účetním období se rezerva rozpustí a zaúčtuje se zjištěná daňová povinnost. Tato rezerva tedy umožňuje vyčíslit disponibilní zisk ještě před vlastním podáním daňového přiznání správci daně.

Jedná se v podstatě o odhad splatné daně, tedy o závazek, u kterého známe věřitele, lhůtu splatnosti a účel, avšak neznáme přesnou výši toho závazku, dokud nesestavíme daňové přiznání.

Pokud účetní jednotka v průběhu účetního období platila zálohy na splatnou daň, musí být tyto zálohy započítány vůči této rezervě a rezerva vykázána pouze ve výši rozdílu mezi odhadovanou splatnou daní a úhrnem zaplacených záloh. [6]

2.4.3 Rezerva na důchody a podobné závazky

Tato rezerva se vykazuje v případě, že má účetní jednotka povinnost vyplácet svým zaměstnancům důchody nebo podobné požitky, která jí je uložena na základě smlouvy nebo právním předpisem. V současnosti řeší zaměstnavatelé důchodové záležitosti např. formou příspěvku na penzijní připojištění poukazovaného na účet zaměstnance nebo příspěvku na soukromé životní pojištění. Není však vyloučeno, že správný čas problematiky rezerv na důchody a podobné závazky teprve přijde díky připravované důchodové reformě. [5]

2.4.4 Rezerva na restrukturalizaci

Rezervu na restrukturalizaci dovoluje ČÚS č. 004 tvořit pouze na základě programu restrukturalizace, který schvaluje příslušný orgán podle zvláštního právního předpisu nebo společnici.

„Restrukturalizací se pro účely tohoto standardu rozumí program, který významně mění předmět činnosti účetní jednotky nebo způsob, jakým je tato činnost účetní jednotky prováděna.“ [8, s. 13]

Restrukturalizace může zahrnovat:

- a) přemístění podnikatelských aktivit do jiné oblasti, příp. uzavření provozu,
- b) utlumení nebo ukončení části podnikatelských aktivit. [8]

Tuto rezervu lze tvořit výhradně na přímé náklady nezbytné k uskutečnění restrukturalizace, které nesouvisí s pokračujícími aktivitami účetní jednotky. Do nákladů nelze zahrnout např. přeškolení zaměstnanců, marketingové náklady apod.

2.5 Rezervy v účetních výkazech

Povinnou součástí účetní závěrky jsou tři účetní výkazy – rozvaha, výkaz zisku a ztráty a příloha. Jednotlivé výkazy podávají informace o celkovém hospodaření firmy např. informace o majetku, cizích zdrojích, struktuře nákladů a výnosů a o VH. Rezervy jsou cizí zdroje, které ovlivňují náklady a vystupují v těchto výkazech.

Rozvaha podává informaci o majetku podniku (aktivech) a zdrojích krytí tohoto majetku (pasivech). V rozvaze se rezervy nachází v pasivech v oddíle B – cizí zdroje. Rezervy jsou v rozvaze (v plném rozsahu) podle vyhlášky č. 500 rozděleny do následujících položek:

B.I. Rezervy,

- B.I. 1. Rezervy podle zvláštních právních předpisů,
- 2. Rezerva na důchody a podobné závazky,
- 3. Rezerva na daň z příjmů,
- 4. Ostatní rezervy.

V položce „*B.I.1. Rezervy podle zvláštních právních předpisů*“, jsou rezervy výslovně stanovené ZoR, jejichž tvorba představuje daňový náklad. Do položky „*B.I.2. Rezerva na důchody a podobné závazky*“ patří rezervy, jejichž tvorba je dána např. smlouvou nebo právním předpisem, jiným, než daňovým. V položkách „*B.I.3. Rezerva na daň z příjmů*“ a „*B.I.4. Ostatní rezervy*“ jsou rezervy, o jejichž tvorbě rozhoduje účetní jednotka sama na základě svých vlastních kritérií a potřeb. Pokud je účetní závěrka sestavována ve zjednodušeném rozsahu, vykazují se všechny tyto rezervy v položce „*B.I. Rezervy*“. [8]

Výkaz zisku a ztráty podává informaci o tom, jakého VH účetní jednotka, ve sledovaném období, dosáhla. Ve výkazu se vykazuje rozdíl mezi konečným a počátečním stavem rezerv v provozní oblasti v položce „*G. Změna stavu rezerv a opravných položek v provozní oblasti a komplexních nákladů příštích období*“, ve finanční oblasti v položce „*M. Změna stavu rezerv a opravných položek ve finanční oblasti*“. V případě použití účtové skupiny 58 se vykáže položka „*R. Mimořádné náklady*“, která obsahuje náklady týkající se mimořádných činností.

Příloha poskytuje informace, které nelze vyčíst z rozvahy a výkazu zisku a ztráty (např. údaje o nezaplaceném pojistném na sociální a zdravotní pojištění, výše půjček, úvěru). Zde by také měla účetní jednotka uvést podrobnější informace o zákonných a účetních rezervách, popř. uvést jejich popis.

2.6 Účtování o rezervách

Rezervy jsou zařazeny do čtvrté účtové třídy – Kapitálové účty a dlouhodobé závazky, konkrétně do skupiny 45 – Rezervy. V této skupině jim náleží tyto tři účty:

- 451 – Rezervy podle zvláštních právních předpisů,
- 453 – Rezerva na daň z příjmů,
- 459 – Ostatní rezervy.

Při účtování o rezervách musíme být opatrní, protože ovlivňují VH jak v letech, kdy se tvoří, tak i v letech, kdy se čerpají. Tvorba zákonných rezerv zvyšuje daňově uznatelné náklady, a tím snižuje daňový základ. Čerpání zákonných rezerv snižuje daňově uznatelné náklady a zvyšuje daňový zisk.

Účtují se následovně:

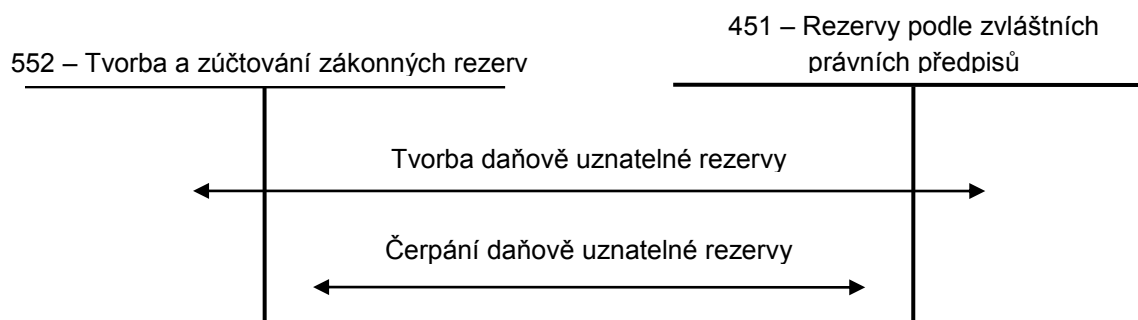

Schéma 1 - Tvorba a čerpání zákonných rezerv.

Tvorba účetních rezerv ovlivní pouze účetní zisk. Při tvorbě účetních rezerv se účetní zisk sníží a naopak při čerpání se zvýší. Účtují se následujícím způsobem:

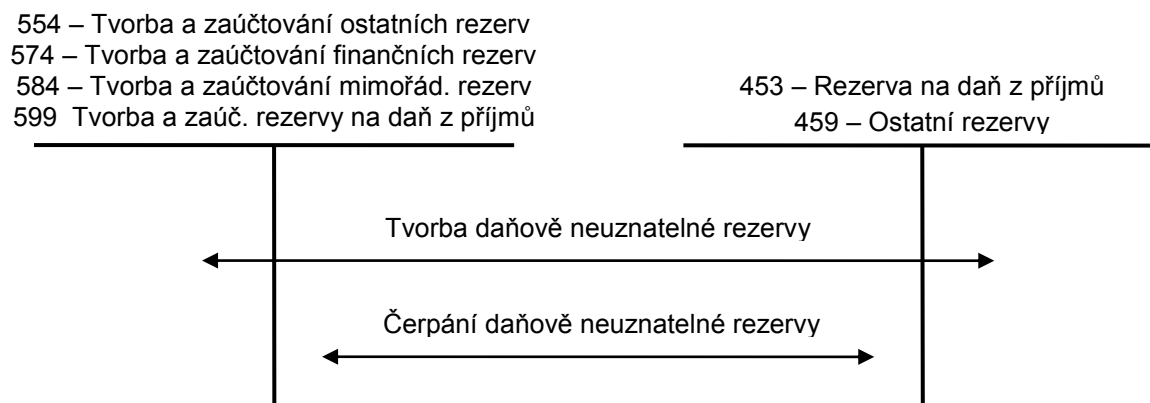

Schéma 2 - Tvorba a čerpání účetních rezerv.

Podle ČÚS č. 004 se tedy o tvorbě rezerv účtuje ve prospěch příslušného účtu účtové skupiny 45 – Rezervy se souvztažným zápisem na vrub příslušného účtu nákladů účtové skupiny:

- a) 55 – Odpisy, rezervy, komplexní náklady příštích období a opravné položky v provozní oblasti,
- b) 57 – Rezervy a opravné položky ve finanční oblasti,
- c) 58 – Mimořádné náklady,
- d) 59 – Daně z příjmů, převodové účty a rezerva na daň z příjmů.

O použití rezerv nebo jejich zrušení pro nepotřebnost se účtuje na vrub příslušného účtu účtové skupiny 45 – Rezervy se souvztažným zápisem ve prospěch

příslušného účtu nákladů účtových skupin 55, 57, 58 nebo 59, na který se rezerva tvořila, a to v situaci, kdy nastane, popř. pomine okamžik (účel), pro který se tvořila. Tvorba rezerv se tedy v nákladech projeví v závislosti na tom, zda se tyto rezervy týkají provozních, finančních nebo mimořádných nákladů.

p. č.	Popis účetního případu	MD	D
1.	Tvorba rezervy týkající se provozní činnosti	552	451
2.	Rozpuštění rezervy, která se týkala provozní činnosti	451	552
3.	Tvorba rezervy týkající se finanční činnosti	574	459
4.	Rozpuštění rezervy, která se týkala finanční činnosti	459	574
5.	Tvorba rezervy týkající se mimořádných nákladů	584	459
6.	Rozpuštění rezervy, která se týkala mimořádných nákladů	459	584
7.	Tvorba rezervy na daň z příjmů	599	453
8.	Rozpuštění rezervy na daň z příjmů po zaúčtování splatné daně dle sestaveného daňového přiznání	453	599

Tab. č. 2 - Shrnutí základních účetních souvztažností u rezerv.

K účtování o rezervách je třeba dodat, že pro každou jednotlivou rezervu by měla účetní jednotka založit zvláštní analytický účet, aby tvorba a zúčtování každé rezervy bylo průkazné a kontrolovatelné.

3 REZERVY PODLE MEZINÁRODNÍCH ÚČETNÍCH STANDARDŮ

Účetní standardy jsou pravidla, jimiž se společnosti řídí při vedení finančního účetnictví a určují obsah, rozsah a formu výkazů účetní závěrky. Mezinárodní účetní standardy (IAS) byly vydávány v letech 1973 až 2001 Výborem pro mezinárodní účetní standardy (IASB). V dubnu 2001 byl tento výbor nahrazen Radou pro mezinárodní účetní standardy (IASB), která pokračuje ve vydávání nových standardů pod názvem Mezinárodní standardy účetního výkaznictví (IFRS), které postupně nahrazují dřívější standardy IAS.

Problematikou rezerv se zabývá Mezinárodní účetní standard IAS 37 Rezervy, podmíněná aktiva a podmíněné závazky. V současnosti je v platnosti 8 standardů IFRS a 30 standardů IAS, které jsou uvedeny v příloze této bakalářské práce.

Z důvodu porovnávání finančních výkazů vyžadují burzy cenných papírů, aby všechny společnosti, s jejichž cennými papíry se na burze obchoduje, používaly pro své finanční výkazy jednotné účetní standardy. Od roku 2005 musí všechny společnosti obchodující s cennými papíry registrované na území EU sestavovat své konsolidované účetní závěrky v souladu s IAS/IFRS. Pro takové české společnosti to znamená vést účetnictví dvakrát, a to:

- podle české národní legislativy,
- podle IAS/IFRS.

Systém IAS/IFRS je naprosto odlišným systémem než české národní standardy. Nejde o účetní systém (upravující účetní postupy), ale o informační systém (upravující výstupy). Podle IAS/IFRS si každá firma definuje vlastní účtovou osnovu, vytvoří si výkazy a zvolí postup, kterým se úplně, pravdivě a věrně zobrazí její ekonomická skutečnost, čímž slouží nejen investorům, ale i dodavatelům, spotřebitelům, zaměstnancům a jiným uživatelům. IAS/IFRS na rozdíl od českého účetního systému a většiny národních účetních systémů nejsou zákonem. Jedná se o systém založený na principech, který je určený zejména společnostem s podnikatelskými aktivitami značného rozsahu a jehož aplikace obecně vyžaduje značně vysoké odborné kvality příslušných účetních pracovníků, kteří rozumí podrobnostem a rozdíly mezi IAS/IFRS a českou právní úpravou.

3.1 Mezinárodní harmonizace účetnictví a účetního výkaznictví

Harmonizace účetnictví se snaží o srovnání účetních informací, jako je např. sjednocení účtování nebo oceňování a harmonizace účetního výkaznictví se snaží o sblížování výkazů, a tím umožnění jejich lepší srovnatelnosti a srozumitelnosti navzájem mezi účetními obdobími nebo mezi podniky.

Hlavním důvodem harmonizace je globalizace světové ekonomiky, která spočívá v obrovském nárůstu přeshraničních aktivit. Ekonomické informace, v podobě účetních výkazů založené pouze na národní legislativě příslušného státu, nejsou srozumitelné všem potenciálním uživatelům. Proto je třeba poskytovat informace, které jsou založeny na mezinárodně uznávaných koncepcích.

V současnosti existují tři významné linie mezinárodní účetní harmonizace:

- Účetní směrnice EU (zejména 4., 7. a 8. směrnice),
- Všeobecně uznávané účetní zásady (US GAAP),
- Mezinárodní standardy účetního výkaznictví IAS/IFRS.

Harmonizace účetnictví v Evropě

Počátky harmonizace byly spjaty se založením Evropského hospodářského společenství. Sblížování účetnictví se uskutečňuje prostřednictvím vydávaných směrnic, které si každá země EU zabudovává do své národní úpravy, ale i přesto zůstávají účetní systémy daných zemí odlišné. Do ČÚP byly direktivy začleněny prostřednictvím novely ZoÚ, která vstoupila v platnost v roce 2004.

Účetní výkaznictví sestavené podle evropských směrnic nebylo uznáváno světovými burzami, které požadují výkazy vyhotovené podle souboru IAS/IFRS nebo podle amerických zásad US GAAP. Proto Evropská komise vyhlásila tzv. novou harmonizační strategii. Za nástroj harmonizace evropského účetnictví začala považovat IAS/IFRS. [1]

Harmonizace účetnictví ve světě

Americký účetní systém US GAAP vznikl v minulém století důsledkem krachu na newyorské burze, kdy vláda vytvořila Komisi pro dozor nad cennými papíry (SEC). Komise svou pravomoc delegovala na Výbor pro účetní standardy (FASB), který začal vyvíjet standardy pro americké prostředí US GAAP. Newyorská burza je nejvýznamnější burzou světa a společnosti, které na této burze chtějí kótovat cenné papíry, musí sestavovat svoje účetní závěrky v souladu s US GAAP. US GAAP a IAS/IFRS jsou nejvýznamnější světové účetní systémy, které si navzájem konkurují. Protože mezi nimi existují určité rozdíly, probíhá u nich proces konvergence¹. [2]

Mezinárodní účetní standardy (IAS) začaly vznikat v sedmdesátých letech dvacátého století, kdy byl založen Výbor pro tvorbu mezinárodních účetních standardů (IASC) s cílem formulovat a publikovat účetní standardy, pravidla pro vykazování a také propagovat jejich celosvětové přijetí.

Činnost výboru IASC byla řízená Radou, která vytvořila Stálý interpretační výbor (SIC), jehož úkolem bylo posuzovat sporné účetní problémy a vytvářet k těmto problémům interpretace. Výbor SIC byl později nahrazen Výborem pro interpretace standardů mezinárodního účetního výkaznictví (IFRIC).

V devadesátých letech začal IASC úzce spolupracovat s Mezinárodní organizací komisí cenných papírů (IOSCO), která má zásluhu na zavádění účetních standardů tím, že vydala veřejné doporučení, podle kterého mají její členové požadovat po emitentech cenných papírů vykazování podle IAS.

K zavedení termínu IFRS došlo v roce 2001. Důvodem bylo nahrazení Výboru IASC Radou IASB, která převzala všechny standardy IAS a jejich interpretace SIC. Nově vydávané standardy jsou již známy jako řada IFRS. Strukturu IFRS tvoří úvod, předmluva k výkladu standardu a Koncepční rámec, který určuje účetní zásady, předpoklady a základní prvky účetní závěrky. Bez pochopení koncepčního rámce

¹ Jde o snahu sblížit oba systémy. I přes určité odlišnosti jsou US GAAP a IAS/IFRS postaveny na podobných principech, jsou tedy srovnatelné.

(souhrnu obecně platných principů), nelze prakticky porozumět mezinárodním účetním standardům, které z těchto principů vycházejí. [4]

3.2 IAS 37 – Rezervy, podmíněná aktiva a podmíněné závazky

Problematickou rezerv se zabývá standard IAS 37 – Rezervy, podmíněná aktiva a podmíněné závazky, který určuje pravidla rozpoznání, oceňování a vykazování rezerv, podmíněných aktiv a podmíněných závazků. Standard se nezabývá vykazováním rezerv, podmíněných aktiv a podmíněných závazků, které:

- vyplývají ze zmařených smluv (což jsou smlouvy, z nichž žádná ze smluvních stran nesplnila své závazky nebo obě strany splnily své závazky pouze částečně a ve stejném rozsahu),
- vyplývají z finančních nástrojů (jsou předmětem IAS 39 – Finanční nástroje: účtování a oceňování),
- jsou řešeny jinými standardy (IAS 11 – Stavební smlouvy, IAS 12 – Daně ze zisku, IAS 17 – Leasingy, IAS 19 – Zaměstnanecké požitky, IFRS 3 – Podnikové kombinace, IFRS 4 – Pojistné smlouvy).

Definice základních pojmů

Rezerva je závazek s nejistým časovým určením nebo částkou.

Závazek je současná povinnost účetní jednotky, která vznikla jako důsledek minulých událostí a jejíž vypořádání povede v účetní jednotce k odtokům prostředků představujících ekonomický prospěch.

Událost zakládající závazek je událost, která vytváří smluvní nebo mimosmluvní závazek, jehož důsledkem je skutečnost, že jej účetní jednotka musí vypořádat.

Smluvní závazek je závazek, který vzniká ze smlouvy, právních předpisů nebo jiných právních ustanovení.

Mimosmluvní závazek je závazek, který vzniká z aktivit účetní jednotky, kdy účetní jednotka dává najevo třetím stranám (např. chováním v minulosti), že uzná

své konkrétní závazky a v důsledku toho vytvořila účetní jednotka u části těchto třetích stran reálné očekávání, že takové závazky budou vypořádány.

Podmíněný závazek je standardem definován jako:

- a) možný (pravděpodobný) závazek, který je důsledkem minulé události a jehož existence bude potvrzena pouze tím, že v budoucnu dojde nebo nedojde k jedné nebo více nejistým událostem, které nejsou zcela pod kontrolou společnosti, nebo
- b) současný (existující) závazek, který vyplývá z minulých událostí, ale není vykázán, protože:
 - je nepravděpodobné, že k vyrovnání závazku bude nezbytný odtok zdrojů, představujících ekonomický prospěch, nebo
 - částku závazku nelze dostatečně spolehlivě stanovit.

Podmíněné aktivum standard definuje jako pravděpodobné aktivum, které vyplývá z minulých událostí a jehož existence bude potvrzena pouze tím, že v budoucnu dojde nebo nedojde k jedné nebo více nejistým událostem, které nejsou plně pod kontrolou společnosti.

Nevýhodná smlouva je taková smlouva, u které nevyhnutelné náklady, nutné ke splnění smluvních povinností, převyšují ekonomický prospěch, jehož získání je na základě smlouvy očekáváno.

Restrukturalizace je program, který je plánován a řízen vedením účetní jednotky a významně mění buď předmět podnikání účetní jednotky, nebo způsob, kterým je podnikání vedeno. [1]

Podle standardu se rezervy rozlišují od ostatních závazků, jako jsou obchodní závazky a přechodná pasiva, protože mají nejistý časový průběh a výši budoucích výdajů nezbytných k jejich vypořádání (jsou více neurčité). Naproti tomu obchodní závazky jsou závazky zaplatit za zboží nebo služby a jsou dodavatelem odsouhlaseny a vyfakturovány. Přechodná pasiva jsou také závazky zaplatit za zboží nebo služby, které byly dodány, ale nebyly dodavatelem odsouhlaseny či vyfakturovány.

Na základě výše uvedených definic, můžeme vztah mezi rezervami a podmíněnými závazky shrnout následovně:

Rezervy	Podmíněné závazky
• jsou vykázány jako závazky, protože jsou současným závazkem, • je pravděpodobné, že k vyrovnaní takového závazku bude potřebný odtok prostředků představujících ekonomický prospěch.	• nejsou vykázány jako závazky, protože jsou buď: a) možnými závazky, u kterých teprve bude potvrzeno, zda jsou současným závazkem, který povede k odtoku prostředků představujících ekonomický prospěch, nebo b) současnými závazky, ale nesplňují kritéria uznání dle standardu (není pravděpodobné, že dojde k odtoku prostředků představující ekonomický prospěch nebo závazek není spolehlivě ocenitelný).

Tab. č. 3 – Srovnání rezerv a podmíněných závazků.

3.2.1 Vykazování rezerv

Rezerva se vykáže v rozvaze, pokud jsou splněny všechny tyto podmínky:

- účetní jednotka má současný závazek (smluvní nebo mimosmluvní), který vznikl v důsledku minulých událostí,
- je pravděpodobné, že při vypořádání závazku dojde k odtoku prostředků představujících ekonomický prospěch,
- jestliže je možné provést spolehlivý odhad výše závazku.

Pokud v některých případech není jasné, zda současný závazek existuje, přihlédne podnik ke všem okolnostem a zváží dostupné informace, jestli je spíše pravděpodobné než nepravděpodobné, že současný závazek k rozvahovému dni existuje. Je-li spíše pravděpodobné, že závazek existuje, vykáže podnik rezervu, v opačném případě se jedná o podmíněný závazek. Závazek vykázaný v rozvaze jako rezerva vzniká na základě minulé události.

Minulá událost, která zakládá současný závazek, se nazývá událostí zakládající závazek, pokud podnik nemá žádnou reálnou alternativu než závazek vytvořený událostí vypořádat. To platí pouze v případě, že vypořádání závazku je právně vymahatelné a v případě mimosmluvního závazku.

Pravděpodobnost, že k odtoku prostředků představujících ekonomický prospěch dojde, musí být vyšší, než pravděpodobnost, že k odtoku těchto prostředků nedojde. Pokud podniku vzniká více podobných závazků (např. z reklamací) a pravděpodobnost uskutečnění reklamace vůči jednotlivým zákazníkům je malá, ale pravděpodobnost, že k odtoku dojde vzhledem k celkovému objemu uskutečněných prodejů je významná, posuzuje se tato skupina jednotlivých závazků jako celek.

Standard uznává použití spolehlivého odhadu při ocenění rezervy. Ve vzácných případech, kdy rezervu nejde spolehlivě ocenit, je daný závazek zveřejněn jako podmíněný závazek. [2]

Rezervy se v rozvaze vykazují na samostatném řádku a jsou tak odlišeny od obchodních závazků a přechodných pasiv. Podmíněné závazky ani podmíněná aktiva se nevykazují v rozvaze, ale zveřejňují se pouze v příloze k účetní závěrce. IAS 37 obsahuje tři dodatky (dodatek A, B a C). Rozpoznat rezervu jako současný závazek napomáhá dodatek B obsahující vývojový diagram, který určuje postup, podle kterého v dané situaci účetní jednotka vykáže rezervu, zveřejní podmíněný závazek nebo nedělá nic. Tento postup blíže znázorňuje schéma 3.

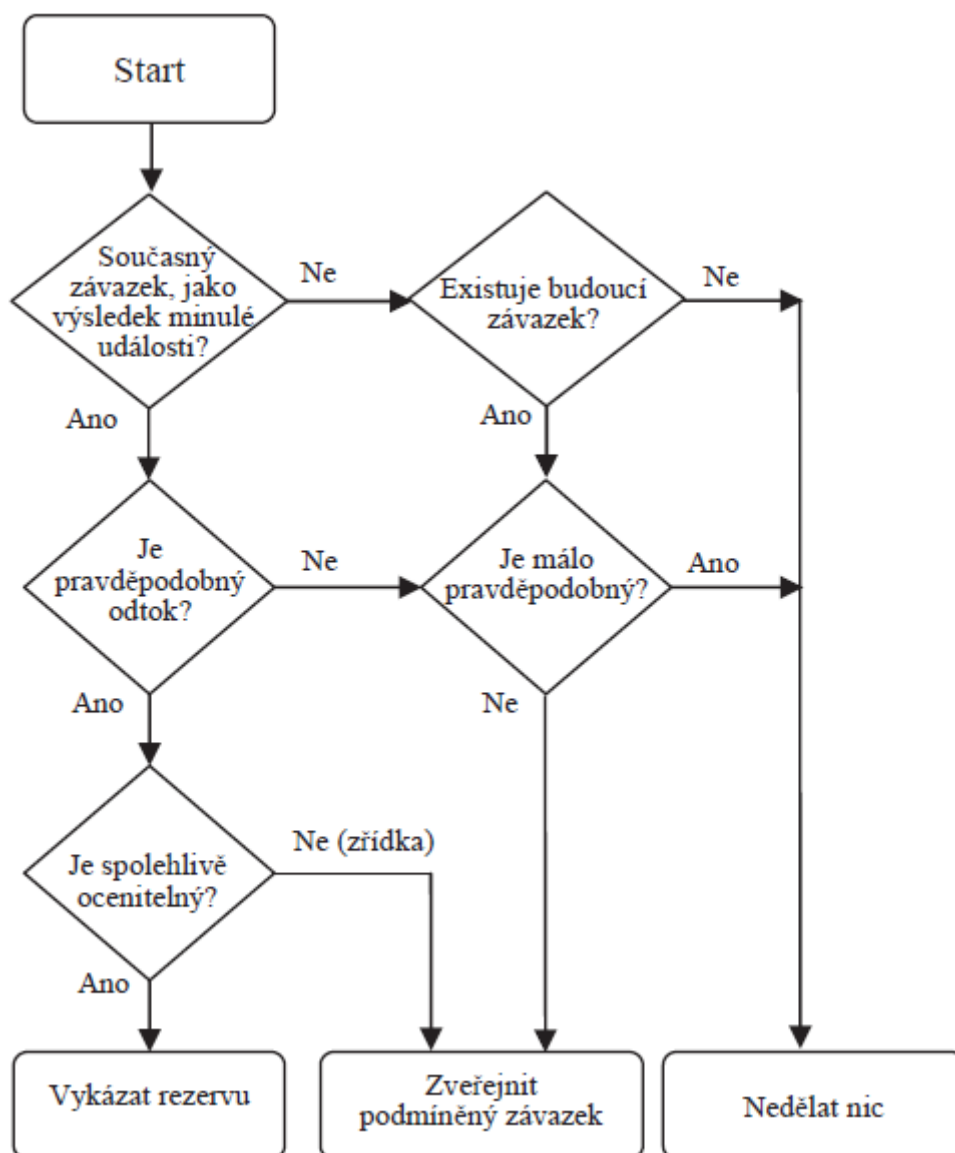

Schéma 3 - Vývojový diagram pro uznání rezervy či podmíněného závazku.

Zdroj: [4].

3.2.2 Oceňování rezerv

Nejlepší odhad

Částka vykázaná jako rezerva se určí nejlepším možným odhadem výdajů, které budou potřebné k vypořádání současného závazku vykázaného k rozvahovému dni. Při odhadu výše tvorby rezervy podnik vychází z minulých zkušeností, expertních posudků, apod. Při odhadu výše rezervy týkající se skupiny položek, se využívá statistická metoda (metoda střední hodnoty), která je založena na odhadu odtoku všech možných prostředků (např. závazky z reklamací). [4]

Rizika a nejistoty

Pro dosažení nejlepšího odhadu rezervy se berou v úvahu veškerá rizika a nejistoty, které nevyhnutelně provázejí mnoho souvisejících událostí a okolností. Při rozhodování je nezbytné dodržet zásadu opatrnosti, tj. aby aktiva nebyla nadhodnocena a závazky podhodnoceny.

Současná hodnota

Pokud je dopad časové hodnoty peněz významný, je částkou rezervy současná hodnota výdajů, které budou nezbytné pro vypořádání závazků. V případě, že by časová hodnota peněz byla významná vzhledem k předpokládané době trvání závazků, bylo by nutné rezervu diskontovat. Standard požaduje použít jako úrokovou míru odhad tržní úrokové míry.

Budoucí události

Při odhadování výše rezervy se berou v úvahu budoucí události, které pravděpodobně ovlivní částku nezbytnou k vypořádání závazku a zohledňují se v částce rezervy v případě, že existuje dostatečně objektivní jistota, že k nim dojde. Takovými událostmi mohou být očekávané změny v technologii (např. nové výrobní zařízení), v legislativě (např. změny zákonů) apod. [4]

Očekávané pozbytí aktiv

Při vyčíslení rezervy se neberou v úvahu zisky z očekávaného pozbytí aktiv.

3.2.3 Náhrady

Pokud podnik očekává, že některé nebo veškeré výdaje nezbytné k vypořádání rezervy budou nahrazeny jinou stranou, vykáže náhradu, jen pokud je prakticky jisté, že podnik náhradu obdrží. Náhrada se vykáže samostatně jako aktivum, a to pouze do výše vytvořené rezervy. [19]

3.2.4 Použití a úpravy rezerv

Rezervy nelze převádět z jedné na druhou a musí být použity na výdaje, na které byly vytvořeny. K rozvahovému dni se rezervy prověřují a upravují tak, aby zohledňovaly aktuálně nejlepší odhady. Pokud není rezerva vyčerpána nebo nadále nejsou plněny podmínky tvorby rezerv, musí být rezerva zrušena.

3.2.5 Aplikace pravidel uznání a oceňování

IAS 37 aplikuje pravidla uznání a oceňování rezerv na tři specifické oblasti:

- 1) budoucí provozní ztráty – na ty se podle standardu rezerva netvoří, protože nesplňují definici závazku,
- 2) nevýhodné smlouvy – jedná se o smlouvu, u které náklady na splnění závazku stanoveného smlouvou, převyšují předpokládaný ekonomický užitek. Pokud se ukáže, že uzavřená smlouva je nevýhodná, musí podnik tvořit rezervu v období, kdy se stala smlouva nevýhodnou. Rezerva se tvoří pouze ve výši neodvratitelných nákladů, vyplývajících ze smlouvy, které představují buď náklady na splnění smlouvy, nebo veškeré kompenzace a pokuty, které vyplývají z nedodržení plnění smlouvy, budou-li nižší,
- 3) restrukturalizace – podle IAS 37 se restrukturalizací rozumí program, který je kontrolován a naplánován managementem a významně ovlivňuje buď velikost, nebo způsob podnikání. Může se jednat o:
 - prodej nebo ukončení části podnikatelských aktivit,
 - uzavření podnikatelských provozů v některé zemi nebo oblasti,
 - změny ve struktuře účetní jednotky,
 - zásadní reorganizace.

Podnik může tuto rezervu vykázat tehdy, pokud splňuje obecná kritéria pro uznání rezerv a zároveň specifická kritéria pro restrukturalizaci. Rezerva se tvoří v okamžiku, kdy má podnik vypracovaný detailní plán k restrukturalizaci. Rezerva má zahrnovat pouze přímé výdaje, které bude třeba vynaložit na restrukturalizaci. [1]

3.2.6 Zveřejnění

Podle standardu je nutné pro zveřejnění rezerv v účetní závěrce uvést jejich účetní hodnotu na počátku a konci účetního období, tvorbu, čerpání a zrušení rezervy a přírůstky hodnoty rezerv, u kterých se zvýšila jejich současná hodnota. Pro každou kategorii rezerv musí podnik zveřejnit stručný popis podstaty závazku, jeho očekávaný časový rozvrh a rizika a nejistoty spojená s rezervou. [19]

3.3 Účetní zachycení rezerv

Rezervy jsou vykazovány v rozvaze, ve které se jejich tvorba nebo čerpání projeví jako změna struktury pasiv. Účetní zachycení musí odpovídat tomu, že rezervy jsou současné, existující závazky. Nejprve se zaúčtuje vznik závazku – pokud vznikne skutečnost, která podnik zavazuje k budoucí platbě. Při účtování rezerv se jejich tvorba zaúčtuje na jedné straně na vrub nákladů (snižuje VH v období, se kterým časově i věcně souvisí), na straně druhé zvyšuje cizí kapitál v položce rezerv. Rezerva se tvoří do nákladů ve výši v současnosti vzniklého závazku.

Je třeba zdůraznit, že dle IAS 37 rezervu nelze tvořit postupně na určitý konkrétní účel v několika účetních obdobích. Obsahem dodatku C jsou konkrétní situace a doporučení standardu, zda v těchto situacích rezervu tvořit či nikoliv.

Rezervy (ne)lze tvořit v těchto následujících situacích:

Oblast	Rezerva
Záruční opravy	ano
Kontaminovaná půda	ano
Nevýhodná smlouva	ano
Přeškolení zaměstnanců – změny v daň. systému	ne
Soudní spory – pravděpodobně vyhrané	ne
Soudní spory – pravděpodobně prohrané	ano
Zrušení divize – neprojednané k datu výkazů	ne
Zrušení divize – projednané, připravované k datu výkazů	ano

Tab. č. 4 - Situace upravené dodatkem C.

Daňové souvislosti účtování rezerv

Tvorba rezerv je v některých případech daňově neuznatelným nákladem. V případě, že výdaje spojené s čerpáním rezervy v budoucnu budou daňově uznatelným nákladem, vzniká odložená daňová pohledávka, která bude zaúčtována, budou-li splněny podmínky standardu IAS12 – Daně ze zisku.

4 KOMPARACE OBOU ÚPRAV A PŘÍPADOVÉ STUDIE

4.1 Komparace IAS/IFRS s českou legislativou

Téma	Úprava podle IAS/IFRS	Úprava podle ČÚP
Vysvětlení pojmů rezervy, definice kritérií pro uznání rezervy, podmíněné závazky	Podrobně rozvádí IAS 37.	Česká legislativa nezná.
Rezerva na opravu DHM	Tvorba je zakázána.	Tvorba je povolena (daňově uznatelná).
Rezerva na restrukturalizaci	Přísnější kritéria a zveřejnění spousty informací v účetní závěrce.	Česká účetní legislativa povoluje.
Rezerva na rizika nepokrytá pojištěním a rezerva na smluvní pokuty a penále	Tvorba je zakázána.	Tvorba je povolena.
Rezerva na odbahnění rybníků a rezerva na obnovu vytěžených lesních porostů	Tvorba je povolena, pokud situace splňuje test na rezervu podle IAS 37.	Tvorba je povolena (daňově uznatelná).
Rezerva na daň z příjmů	IAS/IFRS ji chápou jako závazek, proto rezervu netvoří.	Tvoří se, pokud účetní jednotka musí odevzdat výkazy dříve, než má hotové daňové přiznání.
První aplikace daného účetního systému	V prvních finančních výkazech sestavených podle IAS/IFRS je vyžadována zpětná aplikace standardů platných k rozvahovému dni.	Není významná - všechny podniky musí od svého vzniku účtovat v souladu s ČÚP.
Měna použitá pro vykazování	Pro kalkulaci VH vyžaduje použití tzv. měny vykazování, přičemž ale podniky mohou vykazat finanční výkazy také v jiné měně.	Pouze česká měna.

Téma	Úprava podle IAS/IFRS	Úprava podle ČÚP
Součásti účetní závěrky	Rozvaha, výsledovka (výkaz zisku a ztráty), výkaz uznaných zisků a ztrát (SRGL) či výkaz změn vlastního kapitálu a výkaz peněžních toků za 2 roky, účetní postupy a komentář.	Rozvaha, výkaz zisku a ztráty, přehled o změnách vlastního kapitálu, přehled o peněžních tocích a příloha, skládající se z účetních postupů a komentáře. Přehledy jsou v řadě případů nepovinné. U všech výkazů se uvádějí údaje za 2 roky.
Státní příspěvky a dotace	Vykázat jako výnosy příštích období a amortizovat. O dotace na pořízení dlouhodobého majetku je možno snížit pořizovací cenu majetku.	Srovnatelné s IFRS. O dotace na pořízení dlouhodobého majetku je vždy snižována pořizovací cena majetku.

Tab. č. 5 – Porovnání úprav IAS/IFRS a ČÚP.

4.2 Případové studie

V následující části textu jsou uvedeny vybrané příklady tvorby, čerpání a zrušení zákonných a účetních rezerv. Vzorové případové studie jsou zaúčtovány podle české legislativy a porovnány s IAS 37.

4.2.1 Zákonné rezervy (daňové)

4.2.1.1 Rezerva na opravu hmotného majetku

Příklad: Firma předpokládá opravu střechy, která by měla být zahájena za tři roky, tj. v roce 2013 a její rozpočet činí 600 000 Kč + 20% DPH. Tvorba rezervy byla započata v roce 2010. Rezerva na opravu hmotného majetku se tvoří v souladu se ZoR a ke konci roku 2010 došlo i k převodu peněžních prostředků. V roce 2013 byla oprava řádně provedena a vyfakturovaná částka činila 630 000 Kč + 20% DPH.

Česká úprava

Řešení: Nejdříve vypočteme roční výši tvořené rezervy a to tak, že rozpočtovanou částku podělíme délkou období:

$$\text{roční výše tvořené rezervy} = 600\,000 / 3 = 200\,000 \text{ Kč}$$

Zaúčtujeme tvorbu a čerpání rezervy:

Rok	Popis účetního případu	Částka (v Kč)	MD	D
2010	Tvorba rezervy v roce 2010	200 000	552	451
	Převod vytvořené rezervy na účelově vázaný účet	200 000	221.AÚ	221.BÚ
2011	Tvorba rezervy v roce 2011	200 000	552	451
	Převod vytvořené rezervy na účelově vázaný účet	200 000	221.AÚ	221.BÚ
2012	Tvorba rezervy v roce 2012	200 000	552	451
	Převod vytvořené rezervy na účelově vázaný účet	200 000	221.AÚ	221.BÚ
2013	FAP za provedenou opravu střechy			
	a) cena bez daně	630 000	511	-
	b) DPH 20%	126 000	343	-
	c) celkem	756 000	-	321
2013	Rozpuštění rezervy	600 000	451	552
2013	Úhrada faktury	756 000	321	-
		600 000	-	221.AÚ
		156 000	-	221.BÚ

Tab. č. 6 - Rezerva na opravu hmotného majetku.

Závěr: Vliv rezervy na základ daně:

- V letech 2010 – 2012 je z výše uvedené tabulky patrné, že si firma snížila v každém roce základ daně ve stejné výši, jako je výše vytvořené rezervy. Celkem si tedy firma daňový základ snížila o 600 000 Kč.
- V roce 2013 byla oprava střechy dokončena a rezerva na opravu střechy byla v plné výši vyčerpána. Výsledný dopad v tomto roce na základ daně je jeho snížení o 30 000 Kč.

IAS 37

Pokud by společnost vykazovala účetní závěrku podle IAS/IFRS, nemohla by rezervu na opravu hmotného majetku vykázat, jelikož standard IAS 37 tuto rezervu neuznává – zakazuje. Důvodem je skutečnost, že existuje možnost komponentního odpisování majetku, které je možné využít i dle české legislativy (tzn. moci evidovat a odepisovat jednotlivé části majetku samostatně, pokud se u těchto částí liší doba životnosti).

4.2.1.2 Rezerva na pěstební činnost

Příklad: V roce 2009 byla provedena probírka lesních porostů, přičemž výsledek hospodaření (zisk) z její realizace činil 300 000 Kč. Účetní jednotka sestavila rozpočet, ve kterém vyčíslila budoucí náklady na obnovu sadbou ve výši 100 000 Kč. V následujícím roce došlo k realizaci sadby v předpokládané výši.

Česká úprava

Řešení: Částku 100 000 Kč zaúčtuje účetní jednotka jako tvorbu rezervy (půjde o daňový výdaj). Jelikož je tvorba rezervy výdajem (nákladem) na dosažení, zajištění a udržení příjmů, účetní jednotka zdaní pouze částku 200 000 Kč, tj. rozdíl mezi ziskem a budoucími pěstebními náklady.

Rok	Popis účetního případu	Částka (v Kč)	MD	D
2009	Tvorba rezervy	100 000	552	451
2010	Sadba (pěstební práce)	100 000	511	221
	Čerpání rezervy	100 000	451	552

Tab. č. 7 - Rezerva na pěstební činnost.

Účetní jednotka musí čerpat (zrušit) rezervu současně s provedením prací a to v rozpočtované výši. V našem případě je rezerva vyčerpána v celé výši, protože sadba dosáhla výše odhadnuté rezervy.

Závěr: Vliv rezervy na základ daně:

- Tvorba rezervy v roce 2009 účetní jednotce snížila základ daně o 100 000 Kč, jelikož se jedná o daňově uznatelnou rezervu.
- Co se týče VH v roce 2010, čerpání rezervy jej nebude snižovat ani zvyšovat, jelikož čerpání rezervy na pěstební činnost mělo nulový dopad na náklady, a proto i dopad na základ daně v roce 2010 je nulový (sadba sníží základ daně o 100 000 Kč, čerpání rezervy jej zvýší o 100 000 Kč).
- Tvorba i čerpání rezervy se projeví ve výkazu zisku a ztráty, v položce G. Změna stavu rezerv a opravných položek v provozní oblasti a komplexních nákladů příštích období.

IAS 37

Standard IAS 37 tuto problematiku neřeší, jelikož podle standardu rezerva na pěstební činnost neplní definici závazku. Tato rezerva se tedy podle IAS/IFRS nevykazuje.

4.2.2 Účetní rezervy (nedaňové)

4.2.2.1 Rezerva na záruční opravy výrobků

Rezerva na záruční opravy výrobků a zboží by měla být tvořena v okamžiku prodeje. Firma, která prodává výrobky se záruční lhůtou, se zavazuje provádět po dobu záruční lhůty jeho bezplatné záruční opravy (předpokladem pro tvorbu této rezervy je, že bude docházet k výdajům v souvislosti s těmito zárukami). V okamžiku prodeje výrobků dosahuje firma výnosů a zároveň tvoří rezervu na záruční opravy. Tvorba rezervy zvyšuje účetní náklady (je daňově neuznatelná) a snižuje účetní zisk. Zisk firmy je tedy snížen o částku, kterou bude potřeba vynaložit v budoucnu na záruční opravy, proti nimž nebude mít firma odpovídající výnosy. Během záruční lhůty vzniknou náklady spojené s bezplatnými opravami. Tyto náklady se promítnou jako daňově uznatelné (spotřeba materiálu, mzdy), avšak nebudou mít svůj ekvivalent v tržbách a firma je tudíž nemůže zákazníkovi vyfakturovat. Na tyto náklady má firma vytvořenou rezervu, kterou bude čerpat. Čerpání rezervy se

promítne zvyšováním výnosů, ale toto zvýšení výnosů se nepromítne do daňového základu, ovlivní pouze účetní zisk.

Příklad: Firma v roce 2009 prodala 2 000 kusů výrobků odběrateli. Prodejní cena 1 kusu výrobku je 300 Kč. Náklady na výrobu 1 kusu výrobku jsou 150 Kč. Tržby za prodané výrobky firmy tedy činí 600 000 Kč. Firma poskytuje dvouletou záruční lhůtu.

Česká úprava

Řešení: Firmě vznikl závazek poskytnout v budoucnosti záruční opravy prodaných výrobků, a proto bude nutno provést odhad výše rezervy, kterou bude muset vytvořit, a to tak, že se:

- předpokládá, že u prodaného výrobku mohou nastat tři typy závad,
- určí náklady, které by byly spojeny s jejich odstraněním,
- odhadne pravděpodobnost toho, že jednotlivé závady nastanou,
- vyčíslí celkový objem očekávané hodnoty záručních oprav vztahující se k celkovému objemu prodeje (blíže znázorněno v Tab. č. 8).

Typ závady	Náklady (v Kč)	Odhad	Celkový objem záručních oprav (v Kč)
I. typ	50	10%	$50 \times 2\,000 \times 0,1 = 10\,000$
II. typ	100	4%	$100 \times 2\,000 \times 0,04 = 8\,000$
III. typ	2 000	1%	$2\,000 \times 2\,000 \times 0,01 = 40\,000$
Tvorba rezervy celkem			58 000

Tab. č. 8 - Tvorba rezervy na záruční opravy.

Účetní zachycení:

Rok	Popis účetního případu	Částka (v Kč)	MD	D
2009	Tržba za prodané výrobky odběrateli	600 000	311	601
	Vyskladnění příslušných výrobků	300 000	613	123
	Tvorba rezervy na záruční opravy	58 000	554	459
2010	Spotřeba materiálu na záruční opravy	40 000	501	112
	Mzdové náklady zaměstnanců	12 000	521	331
	Čerpání rezervy na záruční opravy	52 000	459	554
2011	Rozpuštění nevyčerpané rezervy	6 000	459	554

Tab. č. 9 - Účetní zachycení tvorby, čerpání a rozpuštění rezervy na záruční opravy.

V roce 2010 proběhly reklamace. Celkové náklady spojené s vyřízením reklamací jsou ve výši 52 000 Kč. V roce 2011 uvažujeme situaci, kdy už nevznikly žádné náklady na záruční opravy, a zůstatek rezervy z roku 2010 ve výši 6 000 Kč byl rozpuštěn.

Závěr: Vliv rezervy na základ daně:

- Rok 2009 – Pomineme-li od dalších nákladů (resp. výnosů) firmy a daně z přidané hodnoty, je patrné, že daňovým ziskem je rozdíl prodejní a pořizovací ceny, tj. $600\,000 - 300\,000 = 300\,000$ Kč. Dále je zde zřejmá výše tvorby rezervy v hodnotě 58 000 Kč. Přestože se tvorba rezervy nepromítne do daňového základu, musíme o ni zvýšit účetní náklady. Účetní zisk tedy bude činit $600\,000 - 300\,000 - 58\,000 = 242\,000$ Kč. Účetní zisk bude tedy nižší než zisk daňový, a to o částku vytvořené rezervy.
- Rok 2010 – Z účetního zachycení vyplývá, že náklady vynaložené na materiál a mzdy jsou ve výši 52 000 Kč a jsou daňově uznatelné. Čerpání rezervy je však daňově neuznatelné (účetně vstupuje do výnosů), a proto bude firma v tomto roce vykazovat daňovou ztrátu ve výši 52 000 Kč. Z porovnání nákladů a výnosů vyplývá, že účetní zisk bude činit 0 Kč.

- Rok 2011 – Představuje rozpuštění nevyčerpané rezervy, čímž dojde ke snížení účetních nákladů, a také ke zvýšení účetního zisku. Účetní zisk bude činit 6 000 Kč. Jak již bylo zmíněno, čerpání rezerv nemá daňový dopad a daňový základ tedy bude 0 Kč.

Rok	Daňové			Účetní		
	Náklady	Výnosy	Zisk	Náklady	Výnosy	Zisk
2009	300 000	600 000	300 000	358 000	600 000	242 000
2010	52 000	0	-52 000	52 000	52 000	0
2011	0	0	0	0	6 000	6 000
Celkem	352 000	600 000	248 000	410 000	658 000	248 000

Tab. č. 10 - Hodnocení tvorby rezervy.

Z Tab. č. 10 je patrné, že v delším časovém horizontu se dopad tvorby rezerv na účetní i daňový zisk vyrovnává.

IAS 37

Rezervu na záruční opravy výrobků dle IAS/IFRS tvoříme, čerpáme, účtujeme a vykazujeme téměř stejným způsobem, jako podle české legislativy, a to následujícím způsobem:

- rezerva se tvoří v každém období přímo úměrně prodaným výrobkům,
- v daném období budou náklady zatíženy o tvorbu rezervy na budoucí očekávané výdaje, které souvisí s činností a dosahovanými výnosy v tomto období,
- čerpání rezervy bude probíhat v následujících letech, kdy bude docházet k realizaci záručních oprav,
- po ukončení záruční lhůty se nevyčerpaná rezerva rozpustí,
- u krátkodobé záruční lhůty, vzhledem ke krátkodobému období do čerpání rezervy, není nutné rezervu diskontovat (vliv času je zde nevýznamný).

Jediný rozdíl při vykazování rezerv na záruční opravy lze najít při účtování čerpání rezerv, kdy IAS 37 výslovně neurčuje, jak se má o rezervách účtovat. Většinou se však uvádí, že výdaj, na který byla rezerva tvořena, se účtuje proti této rezervě [16]. Podle IAS/IFRS by Tab. č. 9 v roce 2010 vypadala takto:

Rok	Popis účetního případu	Částka (v Kč)	MD	D
2010	Čerpání rezervy – spotřeba materiálu	40 000	459	112
	Čerpání rezervy – mzdové náklady	12 000	459	331

Tab. č. 11 - Účetní zachycení čerpání rezervy na záruční opravy.

Promítnutí účtování rezervy do výkazů dle IFRS (v tisících Kč)

Rozvaha				Výsledovka	
AKTIVA CELKEM		PASIVA CELKEM		G. Změna stavu rezerv a opravných položek	58
		A. Vlastní kapitál	-58	Výsledek hospodaření za běžnou činnost	-58
		A.IV. VH běž.čin.	-58		
		B. Cizí zdroje	58		
		B.I. Rezervy	58		

Tab. č. 12 - Zachycení rezervy na záruční opravy v Rozvaze a Výsledovce (rok 2009).

Rozvaha				Výsledovka	
AKTIVA CELKEM	-40	PASIVA CELKEM	-40		
C. Oběžná aktiva	-40	A. Vlastní kapitál	-58		
C.I. Zásoby	-40	A.IV. VH min. let	-58		
		B. Cizí zdroje	18		
		B.I. Rezervy	6		
		B.III. Krát. závazky	12		

Tab. č. 13 - Zachycení rezervy na záruční opravy v Rozvaze a Výsledovce (rok 2010).

Rozvaha				Výsledovka	
AKTIVA CELKEM	-40	PASIVA CELKEM	-40	G. Změna stavu rezerv a opr.položek	-6
C. Oběžná aktiva	-40	A. Vlastní kapitál	-52	Výsl. hospodaření za běžnou činnost	-6
C.I. Zásoby	-40	A.IV. VH min. let	-58		
		A.V. VH bež. obd.	6		
		B. Cizí zdroje	12		
		B.I. Rezervy			
		B.III. Krát. závazky	12		

Tab. č. 14 - Zachycení rezervy na záruční opravy v Rozvaze a Výsledovce (rok 2011).

4.2.2.2 Rezerva na daň z příjmů

Příklad: Za účetní jednotku podává daňové přiznání daňový poradce k 30. 6. 2010. Účetní jednotka za rok 2009 uzavírá účetní knihy dříve, než podává daňové přiznání a pro zjištění disponibilního zisku vytvoří k rozvahovému dni rezervu na daň z příjmů. Na základě předběžných propočtů bylo předpokládáno, že daň z příjmů právnických osob by měla činit 600 000 Kč. Na zálohách bylo v průběhu roku 2009 zaplacen 140 000 Kč. Po sestavení daňového přiznání daně z příjmů právnických osob dospěl daňový poradce k celkové výši daně v hodnotě 644 000 Kč.

Česká úprava

Řešení: Účetní jednotka vytvořila rezervu na daň z příjmů ve výši, která odpovídá rozdílu předpokládané daňové povinnosti a výši zaplacené zálohy na daň z příjmů.

Rok	Popis účetního případu	Částka (v Kč)	MD	D
2009	Zaplacení záloh na daň z příjmů v roce 2009	140 000	341	221
	a) Daň z příjmů k rozvahovému dni - předpoklad	600 000	599	-
	b) Tvorba rezervy na daň z příjmů k rozvah. dni	460 000	-	453
	c) Započtené zaplacené zálohy	140 000	-	341 AÚ
2010	Zaúčtování vypočtené daně z příjmů (dle daňového přiznání podávaného k 30. 6. 2010)	644 000	591	341
	a) Rozpouštění rezervy na daň z příjmů	460 000	453	599
	b) Zúčtování započtených zaplacených záloh	140 000	341 AÚ	599
	Doplatek splatné daně	504 000	341	221

Tab. č. 15 - Rezerva na daň z příjmů.

Z Tab. č. 15 je patrné, že došlo k navýšení nákladů na daň z příjmů oproti minulému období o 44 000 Kč. Toto navýšení se následně projeví ve výkazu zisku a ztráty, v položce Q.1. Daň z příjmů za běžnou činnost splatná.

Závěr: Vliv rezervy na daň z příjmů na VH a daňovou povinnost:

Podle § 24 ZDP nelze rezervu považovat za výdaj (náklad) na dosažení, zajištění a udržení příjmů (je tedy daňově neuznatelným nákladem). Proto nám vytvořená rezerva v roce 2009 snižuje VH, ale naopak pro výpočet daňové povinnosti se náklady přičítají. V roce 2010 se zaúčtuje výsledná daňová povinnost, která je daňově uznatelným nákladem snižujícím VH i daňovou povinnost. V tomtéž roce se také zaúčtuje čerpání rezervy, které nám zvyšuje VH a snižuje daňovou povinnost (viz následující tabulka).

Rok	Popis účetního případu	Dopad na:	
		VH	Daňovou povinnost
2009	Placené zálohy na daň z příjmů	-	-
	Tvorba rezerv na daň z příjmů	Snižuje	Zvyšuje
2010	Zaúčtování daně z příjmů	Snižuje	Snižuje
	Čerpání rezervy	Zvyšuje	Snižuje
	Úhrada zbylé částky daně z příjmů	-	-

Tab. č. 16 – Vliv rezervy na daň z příjmů a VH.

IAS 37

Problematikou účetního zachycení splatných a odložených daní se v rámci IAS/IFRS zabývá IAS 12 – Daně ze zisku. Cílem standardu je upravit zachycení daňových dopadů uskutečněných operací a událostí v běžném období i v obdobích následujících. Přitom je třeba správně aplikovat akruální princip (tzn. daňové náklady a výnosy se účtují zásadně v tom účetním období, se kterým časově a věcně souvisejí bez ohledu na skutečný příjem či výdej peněžních prostředků).

Podle IAS 37 se rezervy vykazují tehdy, pokud se vztahují k současným závazkům z minulých událostí a je u nich pravděpodobný odliv ekonomických zdrojů.

Rezerva na daň z příjmů se nevykazuje jako rezerva, ale jako závazek. Proto účetní jednotka, která vykazuje účetní závěrku podle podmínek IAS/IFRS, rezervu na daň z příjmů tvořit nebude.

Závěr: Vliv rezervy na daň z příjmů na VH a daňovou povinnost:

Jak již bylo řečeno výše, rezerva na daň z příjmů se podle IAS/IFRS netvoří, protože se jedná o závazek, který neovlivňuje hodnotu VH. Hodnotu VH ovlivňuje pouze daň z příjmů, která jej snižuje. Účetní zachycení daně z příjmů podle IAS/IFRS je shodné s účtováním dle české legislativy (na straně MD by se účtovalo na účtu 591 – Daň z příjmů z běžné činnosti - splatná a na straně D na účtu 341 – Daň z příjmů).

Rok	Popis účetního případu	Dopad na:	
		VH	Daňovou povinnost
2009	Placené zálohy na daň z příjmů	-	-
2010	Zaúčtování daně z příjmů	Snižuje	Snižuje
	Úhrada zbylé částky daně z příjmů	-	-

Tab. č. 17 - Vliv rezervy na daň z příjmů a VH.

4.2.2.3 Rezerva na restrukturalizaci

Příklad: Společnost bude za dva roky procházet restrukturalizací. V rámci změny podnikatelských záměrů a aktivit hodlá v roce 2010 přemístit svou výrobu do jiné oblasti. V souvislosti s tím očekává významné náklady. Podle plánu restrukturalizace byly celkové náklady odhadnuty a vyčísleny na 5 000 000 Kč. Společnost začala tvořit rezervu v roce 2008 ve výši 2 500 000 Kč. K restrukturalizaci skutečně v roce 2010 došlo, přičemž celkové náklady se vyšplhaly na 5 400 000 Kč.

Česká úprava

Řešení: O tvorbě a čerpání rezervy na restrukturalizaci a jejím vlivu na VH a daňovou povinnost účtujeme v letech 2008 - 2010 takto:

Rok	Popis účetního případu	Částka (v Kč)	MD	D
2008	Tvorba rezervy na restrukturalizaci	2 500 000	584	459
2009	Tvorba rezervy na restrukturalizaci	2 500 000	584	459
2010	Náklady na restrukturalizaci	5 400 000	588	221
	Čerpání rezervy na restrukturalizaci	5 000 000	459	584

Tab. č. 18 - Rezerva na restrukturalizaci.

Závěr: Vliv rezervy na restrukturalizaci na VH a daňovou povinnost:

Tvorba a čerpání rezervy na restrukturalizaci se účtuje ve skupině 58 – Mimořádné náklady. Tato tvorba snižuje VH v obou letech o částku 2 500 000 Kč. Celkem za oba roky tedy ve výši 5 000 000 Kč. Pro výpočet daňové povinnosti se náklady v letech 2008 a 2009 přičítají (zvyšují daňovou povinnost). V roce 2010 dochází k restrukturalizaci, která snižuje VH a také daňovou povinnost. Čerpání rezervy na restrukturalizaci zvyšuje VH a snižuje daňovou povinnost.

IAS 37

Standard umožňuje tvorbu rezervy na restrukturalizaci jen za určitých podmínek, které musí společnost splnit, aby mohla tuto rezervu vykázat. Společnost by při vykazování podle IAS/IFRS měla vytvořit plán restrukturalizace, který by přímo směřoval k jeho realizaci. Standard tímto brání, aby nedocházelo k manipulacím s VH. [3]

Rok	Popis účetního případu	Částka (v Kč)	MD	D
2008	Tvorba rezervy na restrukturalizaci	2 500 000	584	459
2009	Tvorba rezervy na restrukturalizaci	2 500 000	584	459
2010	a) Provedení restrukturalizace	400 000	588	221
	b) Čerpání rezervy na restrukturalizaci	5 000 000	459	221

Tab. č. 19 - Rezerva na restrukturalizaci.

Závěr: Vliv rezervy na restrukturalizaci na VH a daňovou povinnost:

V roce 2008 a 2009 se účtuje podle IAS/IFRS o tvorbě rezervy na restrukturalizaci stejným způsobem, jako u české úpravy (tzn. i dopad na VH a daňovou povinnost bude stejný). Tvorba této rezervy v obou letech snižuje VH a zvyšuje daňovou povinnost. V roce 2010 nemá čerpání rezervy vliv ani na VH a ani na daňovou povinnost.

Podle obou úprav se rezerva na restrukturalizaci vytvořit nemůže, pokud:

- nastane zpoždění v zahájení restrukturalizace,
- restrukturalizace trvá příliš dlouho.

5 ZÁVĚR

Jak je naznačeno v úvodní části této bakalářské práce, cílem práce bylo nastínit problematiku účtování rezerv podle české legislativy, dále přiblížit vykazování rezerv podle Mezinárodních standardů účetního výkaznictví a na závěr prakticky srovnat účtování a vykazování obou úprav a podložit to několika vybranými případovými studiemi.

V rámci případových studií se práce věnuje porovnání rezerv ve vybraných oblastech (hmotný majetek, pěstební činnost, rizika a ztráty, daň z příjmů, restrukturalizace). Důvodem je skutečnost, že mezi pojetím rezerv podle ČÚP a pojetím podle IAS 37 existují v některých případech významné rozdíly, které jsou způsobeny rozdílnou právní úpravou.

V České republice jsou rezervy na opravu hmotného majetku jednou z nejčastěji tvořených rezerv, zatímco podle IAS/IFRS je tvorba této rezervy zakázána.

Také rezerva na pěstební činnost, kterou ČÚP uznávají (a dokonce je daňově uznatelná), se podle IAS/IFRS nevykazuje, protože nesplňuje definici závazku.

Co se týče rezervy na rizika a ztráty, docházíme k závěru, že tvorba rezervy je shodná u obou úprav a rozdíl nacházíme u čerpání rezervy, kdy podle ČÚP čerpání rezervy vstupuje účetně do výnosů, ale podle standardů většinou účtujeme výdaj, na který byla rezerva tvořena, a to oproti rezervě.

V další případové studii je porovnána rezerva na daň z příjmů, která se podle ČÚP vytváří v případě, kdy má společnost daňový závazek. Podle IAS 37 se tato rezerva nevykazuje jako rezerva, ale jako závazek. Rozdíl mezi oběma úpravami spočívá pouze v tom, že v roce tvorby této rezervy podle ČÚP se VH snižuje (oproti IAS/IFRS) a naopak v dalším roce, kdy dochází k čerpání rezervy se VH zvyšuje (oproti IAS/IFRS).

Srovnáním rozdílů ve vykazování rezervy na restrukturalizaci podle ČÚP a podle IAS/IFRS docházíme k závěru, že tvorba rezerv u obou úprav je předem naplánovaná a schválená příslušným orgánem společnosti. Výše rezervy se u obou úprav stanoví na základě plánu restrukturalizace. Restrukturalizace je podle české úpravy zahájena až po vytvoření rezervy, zatímco u IAS/IFRS již před jejím vytvořením, popř. zveřejněním. Zatímco v ČÚS č. 004 nejsou uvedeny položky plánu restrukturalizace, standard IAS 37 určuje přímo obsah plánu restrukturalizace.

České účetní předpisy věnují rezervám, ve srovnání s Mezinárodními účetními standardy, poměrně malou pozornost. ČÚP vůbec neobsahují vysvětlení pojmů a žádná speciální kritéria pro uznání rezerv. Výsledkem současného stavu je, že podnikatelské subjekty většinou tvoří zejména daňově uznatelné rezervy, které snižují základ daně.

Seznam použité literatury

Monografie

1. BOHUŠOVÁ, H. *Harmonizace účetnictví a aplikace IAS/IFRS. Vybrané IAS/IFRS v podmínkách českých podniků*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2008. 308 s. ISBN 978-80-7357-366-9.
2. DVOŘÁKOVÁ, D. *Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS*. 2. vyd. Brno: Computer Press, 2009. 329 s. ISBN 978-80-251-1950-1.
3. HINKE, J. *Účetnictví podle IAS/IFRS: (Příklady a případové studie)*. 1. vyd. Praha: Kernberg Publishing, s.r.o., 2007. 176 s. ISBN 978-80-903962-1-0.
4. KRUPOVÁ, L. *IFRS: Mezinárodní standardy účetního výkaznictví: (Aplikace v podnikové praxi: stav k 1.1.2009)*. 1. vyd. Praha: VOX, 2009. 804 s. ISBN 978-80-86324-76-0.
5. PORADCE, s.r.o. *Daně, účetnictví – vzory a případy 8/2009*. 1. vyd. Český Těšín: PORADCE, s.r.o., 2009. 152 s. ISSN 1213-9270.
6. STROUHAL, J.; ŽIDLICKÁ, R.; KNAPOVÁ, B.; CARDOVÁ, Z. *Účetnictví 2010 velká kniha příkladu*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2010. 707 s. ISBN 978-80-251-2907-4.
7. TPA Horwath Notia Audit. *Podvojně účetnictví 2010*. 17. vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 224 s. ISBN 978-80-247-3197-1.
8. ÚZ – úplné znění, *České účetní standardy č. 787*. 6. vyd. Ostrava: Sagit, 2010. 176 s. ISBN 978-80-7208-804-1.

Legislativní předpisy

9. PORADCE, s.r.o. *Zákony I/2010. Zákon č. 593/1992 Sb., o rezervách*. 1. vyd. Český Těšín: PORADCE, s.r.o., 2010. 576 s. ISSN 1802-8268.
10. PORADCE, s.r.o. *Zákony I/2010. Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví*. 1. vyd. Český Těšín: PORADCE, s.r.o., 2010. 576 s. ISSN 1802-8268.
11. Sbírka zákonů č. 410/2009 – Vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro některé vybrané účetní jednotky.

Internetové zdroje

12. AZ-DATA, účetnictví, daně, mzdy. *Rezervy* [online]. 2009, březen [cit. 2010-12-31] Dostupný z WWW: <<http://www.az-data.net/rezervy.php>>
13. DELOITTE Česká republika. *Účetní zpravodaj, říjen 2010* [online]. 2010, říjen [cit. 2011-01-02] Dostupný z WWW: <<http://www.deloitte.com/cz/bulletiny/ucetni-zpravodaj/1010>>
14. Locke & Hobbes a.s. *Účetní a daňové rezervy* [online]. 2009, listopad [cit. 2010-12-30] Dostupný z WWW: <http://www.locke-hobbes.cz/aktualni_detail.php?lang=1&id=100>
15. Nejvyšší kontrolní úřad. IPSAS 19 – rezervy, podmíněné závazky a podmíněná aktiva [online]. [cit. 2011-04-01] Dostupný z WWW: <http://www.nku.cz/downloads/ipsas-2008/A23_IPSAS_19.pdf>
16. PEŠTUKA, J. K některým otázkám účtování v lesním hospodářství. *Lesnická práce, časopis pro lesnickou vědu a praxi* [online]. 2000. č. 1 [cit. 2011-01-30] Dostupný z WWW: <<http://lesprace.silvarium.cz/content/view/1686/145/>>
17. Portál veřejné správy ČR. *Horní zákon (č. 44/1988 Sb.)* [online]. [cit. 2011-01-31] Dostupný z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?kam=zakon&c=44/1988>
18. Portál veřejné správy ČR. *Zákon o pojišťovnictví (č. 277/2009 Sb.)* [online]. [cit. 2011-01-30] Dostupný z WWW: <http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/701?kam=zakon&c=277/2009>
19. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava. *Mezinárodní účetní standard 37* [online]. [cit. 2011-04-01] Dostupný z WWW: <http://moodle.vsb.cz/vyuka/file.php/46/4._rocnik_-_1._rocnik_nav._magisterskeho_studia/Plne_zneni_IAS_a_IFRS.pdf>

Seznam zkratek:

ČÚL	Česká účetní legislativa
ČÚP	České účetní předpisy
ČÚS	Český účetní standard
D	Dal
DPH	Daň z přidané hodnoty
EU	Evropská unie
FAP	Faktura přijatá
FASB	Výbor pro účetní standardy
IAS	Mezinárodní účetní standardy
IASB	Rada pro mezinárodní účetní standardy
IASC	Výbor pro mezinárodní účetní standardy
IFRIC	Výbor pro interpretace mezinárodního účetního výkaznictví
IFRS	Mezinárodní standardy účetního výkaznictví
IOSCO	Mezinárodní organizace komisí pro cenné papíry
MD	Má dáti
SEC	Komise pro dozor nad cennými papíry a finančními trhy
SIC	Stálý interpretační výbor
US GAAP	Všeobecně uznávané účetní zásady
VH	Výsledek hospodaření
ZDP	Zákon o daních z příjmů
ZoR	Zákon o rezervách
ZoÚ	Zákon o účetnictví

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních přestavení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněná v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 26. 4. 2011

Iva Patáčíková

Frýdlantská 1750
FRÝDEK-MÍSTEK

Seznam tabulek, schémat a vzorců:

Tabulky

- Tab. č. 1 - Maximální doba tvorby rezervy na opravu hmotného majetku.
- Tab. č. 2 - Shrnutí základních účetních souvztažností u rezerv.
- Tab. č. 3 – Srovnání rezerv a podmíněných závazků.
- Tab. č. 4 - Situace upravené dodatkem C.
- Tab. č. 5 – Porovnání úprav IAS/IFRS a ČÚP.
- Tab. č. 6 - Rezerva na opravu hmotného majetku.
- Tab. č. 7 - Rezerva na pěstební činnost.
- Tab. č. 8 - Tvorba rezervy na záruční opravy.
- Tab. č. 9 - Účetní zachycení tvorby, čerpání a rozpuštění rezervy na záruční opravy.
- Tab. č. 10 - Hodnocení tvorby rezervy.
- Tab. č. 11 - Účetní zachycení čerpání rezervy na záruční opravy.
- Tab. č. 12 - Zachycení rez. na záruční opravy v Rozvaze a Výsledovce (rok 2009).
- Tab. č. 13 - Zachycení rez. na záruční opravy v Rozvaze a Výsledovce (rok 2010).
- Tab. č. 14 - Zachycení rez. na záruční opravy v Rozvaze a Výsledovce (rok 2011).
- Tab. č. 15 - Rezerva na daň z příjmů.
- Tab. č. 16 - Vliv rezervy na daň z příjmů a VH.
- Tab. č. 17 - Vliv rezervy na daň z příjmů a VH.
- Tab. č. 18 - Rezerva na restrukturalizaci.
- Tab. č. 19 - Rezerva na restrukturalizaci.

Schémata

- Schéma 1 - Tvorba a čerpání zákonných rezerv.
- Schéma 2 - Tvorba a čerpání účetních rezerv.
- Schéma 3 - Vývojový diagram pro uznání rezervy či podmíněného závazku.

Vzorce

- Vzorec 1 - Výpočet roční výše tvorby rezervy.
- Vzorec 2 - Výpočet roční výše tvorby rezervy výkonovým způsobem.

Seznam příloh:

Příloha A – Rozvaha ve zjednodušeném rozsahu.

Příloha B – Výkaz zisku a ztráty ve zjednodušeném rozsahu.

Příloha C – Přehled vydaných mezinárodních standardů k 1. 1. 2009.

Příloha D – Účtový rozvrh.